

до 2020/2021 навчального року

Про викладання предмета «Захист України»

Конституція України визначає захист Вітчизни обов'язком громадян України, найважливішою функцією держави. Безпека людини, її життя і здоров'я визначаються найвищою соціальною цінністю. У статтях 17 та 65 Конституції України визначено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу.

Одним із обов'язкових елементів державності країни, атрибутом її самостійності, суверенітету, а також суб'єктом міжнародного життя, є Збройні Сили. Вони виконують одну з найголовніших функцій держави – захисту.

Проблема національної безпеки є однією з ключових у розвитку будь-якого суспільства. Суспільна система, що не здатна забезпечити власну національну безпеку, завжди перебуває на межі ризику свого припинення.

Готовність Збройних сил України до виконання своїх функцій значною мірою залежить від її особового складу, зокрема підготовленості молоді до проходження військової служби.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 26 лютого 2020 року №143 з 1 вересня 2020 року назву навчального предмета «Захист Вітчизни» змінено на «Захист України».

Він вивчається на підставі діючого законодавства та входить до інваріантної складової Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, затверджених наказом МОН України.

«Захист України» є обов'язковим навчальним предметом, який вивчається в навчальних закладах системи загальної середньої освіти впродовж 10 і 11 класів та під час навчально-польових занять (зборів) і навчально-тренувальних занять (дівчата). Оцінка за навчально-польові заняття (збори) НПЗ і навчально-тренувальні заняття (дівчата) НТЗ виставляється окремо від семестрових (після другого семестру) та визначає підсумкову (річну) на рівні з семестровими.

Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти у 2020/2021 н.р. на вивчення предмета «Захист України» в інваріантній складовій передбачено:

10-11 класи (рівень стандарту) - 1,5 та 2 години за умови виділення 0,5 годин з варіативної складової навчального плану;
10-11 класи (профільний рівень) - 5 годин на тиждень.

Суттєвою загальною рисою програм, що відповідає сучасним тенденціям в освіті, є надання вчителю значно більшої свободи в питаннях планування освітнього процесу. Залежно від матеріаль-

но-технічної бази навчального закладу, професійної компетентності, вибір форм, методів та засобів навчання, зокрема і підручників, розподіл кількості годин, що відводяться на вивчення розділів та окремих тем (це стосується як порядку вивчення тем, так і розподілу часу на їх вивчення), учитель визначає самостійно.

Патріотизм – це любов до своєї Вітчизни; до рідних місць («землі батьків»), до рідної мови, до культури і традицій, до продуктів праці свого народу, до прогресивного суспільного і державного устрою. Патріотизм - це відданість своїй Батьківщині, готовність захищати її незалежність.

Метою навчального предмета «Захист України» є формування в учнівській молоді життєво необхідних знань, умінь і навичок щодо захисту Вітчизни та дій в умовах надзвичайних ситуацій, а також системного уявлення про військово-патріотичне виховання. Військово-патріотичне виховання визначено складовою національно-патріотичного виховання, що в часи воєнної загрози стає пріоритетом національно-патріотичного виховання. Військово-патріотичне виховання орієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози.

Відповідно до поставленої мети окреслено такі комплексні навчальні та виховні завдання:

- ознайомлення учнівської молоді з основами нормативно-правового забезпечення захисту України, цивільного захисту та охорони життя і здоров'я;
- усвідомлення учнівською молоддю свого обов'язку щодо захисту України у разі виникнення загрози суверенітету та територіальній цілісності держави;
- набуття знань про функції Збройних Сил України та інших військових формувань, їх характерні особливості;
- засвоєння основ захисту України, цивільного захисту, домедичної допомоги, здійснення психологічної підготовки учнівської молоді до захисту Вітчизни;
- підготовка учнів до захисту України, професійної орієнтації молоді до служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, визначених чинним законодавством, до захисту життя і здоров'я, забезпечення власної безпеки і безпеки інших людей у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу.

Під час викладання навчального

предмета «Захист України», окрім загальних підходів та принципів (науковості, доступності, достовірності, наочності та ін.), потрібно враховувати те, що молода людина 16-17 років (допризовного віку) складає перше системне враження про Збройні сили України і в цілому про сучасну проблематику Національної безпеки та оборони нашої держави. Тому, варто акцентувати увагу саме на такій привабливості предмету, а не на заучуванні нормативно-правових актів, військових понять та визначень.

Для стимулювання пізнавальної активності учнів, їх дієву самостійну діяльність під час уроків тематичного плану №1, бажано використовувати роботу в групах, схожих до військових формувань, підрозділів (двійки, трійки, відділення тощо), а під час уроків тематичного плану №2 – розширювати діапазон організаційних форм, методів навчання, способів навчальної взаємодії, які максимально наближають навчальний процес до реального життя та забезпечують практичну спрямованість навчання для чого застосовують:

- вправи і завдання до них, що створюють передумови для співпраці, активної участі учнів у процесі навчання;
- завдання, що спонукають до діалогу, висловлюванню власних думок, міркувань, позицій, способів розв'язання проблеми;
- завдання творчого характеру, при розв'язанні яких учні виявляють ініціативу, самостійність, мають право вибору та власної аргументації;
- завдання, що спонукають до обміну думками, враженнями, включають спеціально сконструйовані ситуації вибору та моделюванню життєвих ситуацій.

Сучасні виклики сприяли трансформації освітнього процесу та формуванню нових освітніх концепцій, серед яких ключовою стає концепція навчання протягом усього життя. Важливе значення надається самостійній роботі, рівноправним стосункам між педагогом і учнем. Особливої актуальності ці зміни набули у зв'язку з необхідністю застосування дистанційного навчання, досвід якого варто використовувати в перспективі.

Відповідно до навчального плану, уроки проводяться: 10 клас – по 1,5 години на тиждень протягом навчального року; 11 клас – по 1,5 години на тиждень протягом навчального року, та 18 годин відводиться на проведення навчально-польових занять (зборів) і занять у лікувально-оздоровчому закладі, які рекомендовано провести три дні поспіль, або, якщо немає такої можливості – під час занять за розкладом закладу освіти до кінця другого

до 2020/2021 навчального року

семестру. При тижневому навантаженні по дві години на тиждень: 10 клас та перший семестр 11 класу – по 2 години, другий семестр 11 класу – по 1 годині на тиждень та 18 годин – на проведення навчально-польових занять (зборів) (програма для юнаків, тематичний план № 1) і навчально-тренувальні заняття (дівчата, тематичний план № 2). У кожному періоді предмет вивчається юнаками та дівчатами окремо. Дівчата за їх власним бажанням (особистим вмотивованим рішенням) (у разі згоди батьків, опікунів або піклувальників) навчаються за програмою для групи юнаків. Юнаки, які за станом здоров'я, релігійними поглядами (за подання відповідних документів) не можуть вивчати основи військової справи, навчаються за програмою для групи дівчат. Навчальний предмет при цьому в обох випадках називається «Захист України» з уточненням «Основи медичних знань».

Поділ класів на групи юнаків та дівчат здійснюється незалежно від кількості учнів у класі. Проте, якщо у групі є менше 5 осіб, то учні цієї групи навчаються за індивідуальними навчальними планами. Навчально-польові заняття (збори) і навчально-тренувальні заняття проводяться з метою практичного закріплення рівня знань, умінь та навичок учнів у 11 класі наприкінці навчального року. 3-х денні (18 годин) навчально-польові заняття (збори) та навчально-тренувальні заняття проводяться на базах військової частини, військових комісаріатів, лікувально-оздоровчих установ, базових навчальних закладів та навчальних закладів. До їх організації та проведення залучаються обласні, міські/районні ТЦК та СП, органи місцевого самоврядування.

Основною організаційною формою вивчення предмета «Захист України» в закладах загальної середньої освіти усіх типів є урок, що проводиться вчителем згідно з календарно-тематичним плануванням та навчальним планом, складеними відповідно до навчальної програми. Важливими умовами успішності занять з предмета є висока дисципліна, організованість, відповідальність учнів.

Заняття предмета «Захист України» в усіх закладах загальної середньої освіти слід починати з виконання гімну України. Обов'язковою умовою для тематичного плану №1 є: шиккування, перевірка готовності класу до уроку і тренування (розминки, стройового тренажу) за тематикою уроку протягом 3-5 хв., стосунки між учнями та вчителем, а також учнів між собою підтримуються на зразок статутних взаємовідносин між військовослужбовцями Збройних сил України та правоохоронних органів. Для тематичного плану № 2 заняття організовуються згідно статуту закладу освіти.

Обов'язковою формою одягу для вчителя під час проведення занять з предмета «Захист України» (програма для юнаків) – військова (форма Збройних формувань України) з патчем «Захист України» (додаток).

Рекомендована форма одягу для

учнів під час проведення занять з предмету «Захист України» (програма для юнаків) – військова (форма Збройних формувань України) з патчем «Захист України».

Рекомендуємо у вересні 2020 року з учнями 11 класів спланувати та провести комплексні уроки за тематикою, що вивчалась під час дистанційного навчання.

Актуальною є проблема своєчасності надання невідкладної домедичної допомоги постраждалим під час надзвичайних ситуацій мирного та військового характеру. За оцінкою медичних фахівців, в Україні із 100 осіб, які померли на догоспітальному етапі, 20% летальних випадків пов'язані з отриманням травм, несумісних з життям, а інші 80% випадків – з недостатньою системою організації надання медичної допомоги постраждалим безпосередньо в зоні НС та неефективністю здійснення заходів з медичної евакуації постраждалих до лікувальних закладів. Першочерговим завданням для вирішення зазначеної проблеми є забезпечення якомога раннього початку надання домедичної допомоги постраждалим. Для цього під час вивчення предмета «Захист України», в частині розділу «Основи медичних знань» центральне місце відводиться навчанню навичкам надання домедичної допомоги.

Навчання з домедичної допомоги регламентується Законом України від 05.07.2012 р. № 5081-VI «Про екстрену медичну допомогу» [1] та наказом Міністерства охорони здоров'я від 16.06.2014 № 398 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах».

У статті 1 наводиться визначення домедичної допомоги, це: невідкладні дії та організаційні заходи, які направлені на врятування та збереження життя та здоров'я людини у невідкладному стані та зменшення наслідків дії на їх здоров'я, що надають пересічні громадяни або рятувальники які не мають медичної освіти.

Метою вивчення розділу «Основи медичних знань» є засвоєння базових теоретичних положень першої долікарської

допомоги, оволодіння практичними навичками надання невідкладної домедичної допомоги потерпілим на місці події та при транспортуванні до лікувального закладу. Основними завданнями є оволодіння знаннями, вміннями та навичками домедичної допомоги постраждалим із метою збереження їм життя; надання першої медичної допомоги при різних видах ушкоджень мирного та військового часу, невідкладних станах та нещасних випадках; способи перенесення і транспортування потерпілих; надання домедичної допомоги при: порушенні дихання, зупинці серцевої діяльності, опіках та відмороженнях, утопленні та інших видах механічної асфіксії, непритомності, шоку, загальному переохолодженні організму, тепловому та сонячному ударах, отруєннях чадним газом та іншими отрутами, ураженні електричним струмом.

Надзвичайна важливість вивчення даного питання висуває нові вимоги до організації навчання в умовах сьогодення, а саме включення до навчальної програми елементів тактичної медицини та постійне удосконалення матеріальної бази для відповідного забезпечення навчального процесу (манекени, засоби для зупинки кровотечі тощо).

Слід акцентувати на відмінностях в наданні домедичної допомоги на полі бою від аналогічної в цивільних умовах.

Істотного значення набуває рівень відповідної підготовки вчителів, які б могли якісно викладати предмет з урахуванням певних особливостей. Відповідно до сучасних вимог щодо розвитку професійних компетенцій та для оволодіння базовими маніпуляціями і обов'язковими вміннями навчання надання домедичної допомоги вчителям бажано пройти відповідні курси.

Безпека під час проведення навчальних занять із предмета «Захист України» забезпечується їх чіткою організацією, суворим дотриманням заходів, що визначаються статутами, курсом стрільб, відповідними керівництвами та настановами.

Керівники закладів загальної середньої освіти зобов'язані вживати заходів щодо попередження загибелі та травмування учнів, встановлювати необхідні вимоги безпеки під час роботи з озброєнням та військовою технікою, під час здійснення маршу в район занять, проведення занять, стрільб, спеціальних занять і робіт, своєчасно доводити ці вимоги до учнів та добиватися їх суворого виконання.

Перед початком занять керівник закладу загальної середньої освіти зобов'язаний особисто впевнитись, що для цього створені безпечні умови, учні засвоїли вимоги безпеки та мають достатні практичні навички щодо їх виконання.

Відповідальність за дотримання учнями вимог безпеки на заняттях несуть учителі предмета «Захист України».

Анатолій НАЗАРЕНКО,
методист Хмельницького ОІППО.